

"HANSI İNSAN MƏNTİQLİ OLMAĞI MƏNTİQ DƏRSİ KEÇMƏKLƏ ÖYRƏNİB?"-TƏSİSÇİ NARAZIDIR

2020-ci il fevralın 11-də Sherg.az xəbər portalı "Xəzər" universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانli ilə müsahibə dərc etmişdir. Müsahibəni oxucularımıza təqdim edirik.

"Subbakalavrları universitetlərə bağladılar. Bununla da, düşünürəm ki, peşə təhsili öldürüldü. Çünki universitet peşə təhsili verə bilmir."

"İmtahanlarda yazılı hissə ilə test hissəsini kombinasiya etmək daha ağılabatan olardı."

Son illər Azərbaycanın təhsil həyatında müəyyən dəyişikliklər baş verib. Yeniliklərə magistraturaya qəbul imtahanında ikinci mərhələnin (ixtisasdan imtahan) lağvı və Müəllimlərin İşə Qəbulu (MİQ) imtahanında məntiq suallarının çıxarılması məsələləri daxildir. Bundan başqa, subbakalavrların universitetlərə imtahansız qəbulu, bəzi peşə ixtisaslarının ali məktəblərə köçürülməsi həmin dəyişikliklər sırasındadır. Əlbəttə, bu mövzulara dair ikili yanaşma mövcuddur. Bəzi ekspertlər məlum qərarların vacib olduğunu söyləyərək, mühüm effekt verəcəyini iddia edirlər. Bəziləri isə tamamilə əksini düşünür. Biz də Sherg.az olaraq bütün bu məsələlərə aydınlıq gətirmək məqsədilə Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانli ilə əlaqə saxladığımız (telefonla).

Söhbəti təqdim edirik.

-Magistraturaya qəbul imtahanlarının ikinci mərhələsi lağv edildi. Bu addımı necə qiymətləndirirsiniz?

-Dünya təcrübəsinə baxanda görürük ki, tələbəni universitetə qəbul edəndə onu oxuyacağı ixtisasdan, öyrənəcəyi fənlərdən tam imtahan etmirlər. Hər şeydən əvvəl onun ümumi dünyagörüşü, savadı və dil bilgisini yoxlayırlar. Qalanını, yəni ixtisasla bağlı fənləri isə universitet qəbul edəndən sonra öyrədirlər. Mən də bunun tərəfdarıyam. Təcrübə də göstərir ki, təhsildə ifrat mərkəzləşdirmə heç vaxt keyfiyyəti yuxarı qaldırmır. Doğrudur, bir zamanlar mərkəzləşmə qəbul imtahanlarında rüsvətə və digər neqativ halların qarşısının alınmasında böyük rol oynayıb. Amma indi dünya dəyişir, şərtlər, vəziyyət və meyillər dəyişib. Bu mənada qəbul sistemini də liberallaşdırmaq lazımdır. Universitet özü məsuliyyət daşımalıdır. Tələbəni universitetlər özü seçməlidir. Xəzər Universiteti bu yöndə daha düzgün yol tutub. Tələbələr ümumi məsələlərdən imtahan verirlər,

universitet isə dərsləri elə təşkil edir ki, mütəxəssis hazırlansın.

-MİQ imtahanlarından məntiq sualları çıxarıldı...

-Bəzən orta məktəbdə və ya ali məktəbdə məntiqə dair dərslər keçirilir, suallar səhnr. İnanmı, mən onları heç zaman qəbul etmirəm və başa da düşmürəm. Hansı insan məntiqli olmağı məntiq dersi keçməklə öyrənib? Belə bir şey yoxdur. Təbiət elmləri məntiqi daha diqqətlə öyrədir. Humanitar elmlərdə isə bulanıq məntiqdir. Lütfi Zadənin dili ilə desək qeyri-səlis məntiq. Məntiqdən imtahan mənasız yoxlamadır. Heç bir ölkədə buna bənzər imtahan tətbiq edilmir. MİQ imtahanından məntiq suallarının çıxarılması düzgün addımdır.

-Subbakalavrların bakalavrlarla eyni auditoriyayı paylaşması məsələsinə dair də narazılıqlar

var. İddia olunur ki, 80 balla qəbul olunub, 3 il kollec təhsili alanların intellektual səviyyəsi 400-500 bal toplayan bakalavrın intellektual səviyyəsinə adekvat deyil. Yəni, intellektual balans pozulur. Siz nə düşünürsünüz?

-Həmişə bunun əleyhinə olmuşam. Subbakalavrları universitetlərə bağladılar ki, onları ali məktəblər öz bakalavr tələbə tərkibinə daxil etsinlər. Bununla da, peşə təhsili, demək olar ki, ləğv olundu, öldürüldü. Çünki universitet peşə təhsili verə bilmir. Mən bu layihənin əleyhinəyəm. Çox böyük səhvdir. Bu, iki baxımdan yanlışdır. Birinci, peşə təhsilinin məhv olmasıdır, ikinci, onların gəlib, bakalavrlarla eyni auditoriyada oturub təhsillərini davam etdirməlidir. Burada istisnalar ola bilər. 50 adam subbakalavr bitiribse, onlardan 1-2 nəfər qeyri-adi nəticə göstərən bakalavr pilləsinə qəbul etmək olar. Amma onların hamısının qəbul edilməsi düzgün deyil.

-Ali məktəbə sənəd verib, DİM-in imtahanında uğur qazana bilməyən abituriyentlərin seçdiyi universitetə yenidən sənəd verib, hazırlıq kurslarına başlaması və bu kursu bitirdikdən sonra həmin ali məktəbin birinci kursuna qəbul olunması da gündəmədir. Bunun effektiv necə olacaq?

-Birincisi, hələ belə bir qayda yoxdur. Bu, olduqca həssas mövzudur. Qiymətləndirmək çətinidir. Universitetdən universitetə fərq var. Doğrudanmı, universitetlər hazırlığı güclü şəkildə həyata keçirəcək? Subbakalavrlarda olduğu kimi, onu da ali məktəbə asan korridor halına salacaqlar. Yəni, çalışacaqlar ki, tək uşaqlar universitetə doluşsunlar. Bu halda mənfi nəticələr əldə olunacaq. Bunun üçün müəyyən bir mexanizm düşünmək lazımdır. Amma hələ ki belə bir qərar qəbul edilməyib.

-Universitetdəxili imtahanlarda test sisteminin tətbiqi də müzakirələrə səbəb oldu. Bəzi ekspertlər bildirirlər ki, ali təhsil ocaqları şəffaflığı təmin edib, yazılı imtahanlara keçməlidirlər. Sizcə, yazılı imtahanlara keçid labüddürrümlü və bunun müsbət nəticəsi olacaqmı?

-İmtanlarda yazılı hissə ilə testi kombinasiya et-

mək daha ağılabatan olardı. Məsələn, riyaziyyat kimi fənnin imtahanını ancaq testlə aparmaq gülməli görünür. Riyaziyyatın gücü odur ki, tələbə məsələ, misal həll etsin, yaradıcı gücünü göstərsin. Misal -məsələnin orjinal həlli yollarını göstərsin. Yoxsa, "a, b, c-dən birini seç" kimi cavab yazmaq mənasız işdir. Test bəzi fənlərdə köməkçi rol oynaya bilər. Amma istənilən variantda yazı ilə testi kombinasiya etmək mümkündür. Analitik məsələlərdə yazının rolu çox böyük olur. Biz çox vaxt o cür edirik. İmtahanlarda test az yer tutur. Bəzi imtahanlarda isə yazı və test yanaşı gedir.

-Peşə təhsilinə diqqət çəkiniz. İndiki dövrdə peşə təhsilinə, peşə məktəblərinin yetişdirdiyi kadrlara əmək bazarında olduqca böyük ehtiyac var. Amma kadrlar az yetişir...

-Peşə təhsili həddindən artıq ciddi məsələdir. Cəmiyyətin mərkəzi məsələlərindən biridir. Universitetə qəbul olunmayan insanlar peşə öyrənməklə xoşbəxt yaşaya bilərlər. Amma bizdə peşə təhsili sahəsində işlətlər çox azdır, yox səviyyəsindədir. Peşə məktəblərinin universitetlərə bağlanması, dediyim kimi, peşə təhsilini məhv etdi. Universitet peşə sahəsi üzrə kadr yetişdirməkdə çətinlik çəkir. Məsələn, restoranlar aşpaz yetişdirir. Universitet bu işdə maraqlı deyil. Onların profili başqadır. Hətta universitet bu işə girişsə, həvəsi olsa, onu həmin profilə uyğun xidmət və sənaye müəssisəsi ilə həyata keçirə bilər. Məsələn, iş verən desin ki, mənə bu cür kadr lazımdır, bizdə təcrübə keçəcək, amma siz onların dərslərini təşkil edin. Azərbaycanda peşə təhsilini təkmilləşdirmək üçün, məsələn, Almaniyanın təcrübəsindən faydalanmaq olar. «Mercedes» istehsal edən böyük müəssisədə işçilərin xeyli hissəsinin ali təhsili yoxdur. Orada montaj edən var, sadə sxemləri yığan var. Onları xüsusi öyrədirlər. Amma onların öyrədilməsində "Mercedes" şirkətinin özü iştirak edir. Peşə məktəbində oxuyur, "Mercedes"də təcrübə keçirlər və sonradan onları işə gətürürlər. İstehsal müəssisələri ilə təhsili təşkil edən qurumlar birgə çalışmalıdırlar.

<https://sherg.az/x%C9%99b%C9%99r/118538>

INTERVIEW WITH PROFESSOR HAMLET ISAKHANLI PUBLISHED ON SHERG.A

On February 11, 2020, *Sherg.az* news portal published an interview with Professor Hamlet Isakhanli, the Founder of Khazar University, Chairman of its Board of Directors and Trustees, entitled "Founder raises objections: This is a huge mistake" The interview can be read through the following link:

<https://sherg.az/x%C9%99b%C9%99r/118538>